

2011-11-13

Naturvårdsverket
106 48
Stockholm

Ärende NV-009571-11
Röyttä vindkraftsplan

Yttrande över konsekvenser av planerad vindkraftspark utanför Röyttä, för fritidsboende och rörligt friluftsliv, för angränsande öar i Haparanda skärgård.

1. Allmänna synpunkter.

Vindkraften är en hållbar och därför ur miljösynpunkt ett av de bästa alternativen för energiutvinnig, vilket vi har en positiv grundinställning till. Dock utgör vindkraftverken, såsom varande en artificiell del av naturmiljön även en icke oväsentlig störningskälla. Detta bör man ta stor hänsyn till vid placeringen av en vindkraftspark.

Den nu aktuella delen av Norrbottens skärgård kännetecknas av en till stora delar orörd natur och ett rikt fågelliv. Detta har också de svenska myndigheterna tagit fasta på. Flera av öarna är nu klassificerade som Natura 2000 områden, vilket innebär att de ingår i ett exklusivt urval av den mest värdefulla naturen i Sverige och Europa. Norrbottens skärgård är även utpekad som riksintresse för friluftslivet i enlighet med 3 kap. 6 § miljöbalken. Det innebär att mark och vattenområden samt den fysiska miljön i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av dess betydelse för friluftslivet så långt som möjligt ska skyddas. För att ytterligare stärka skyddet av naturtypen pågår ett arbete med naturreservatsbildning innefattande bl.a. de öar som gränsar till den av finländska intressenter planerade vindkraftsparken. Det är med stor förvåning man kan konstatera att man i den finska planeringen valt att helt bortse från de starka naturvårdssträvanden som svenska myndigheter har på de till vindkraftsparken angränsande områdena av Haparanda skärgård.

2. Brister/felaktigheter i befintligt underlag och miljökonsekvenser som måste beaktas

I Torneå stads "Delgeneralplan för en havsvindpark utanför Röyttä, Program för deltagande och bedömning. (Svensk version)" hänvisas till MKB framtagen av bland andra Rajakiiri Oy för en preliminär planering av vindkraftspark. Naturvårdsverket har erhållit ett urval ur MKB:en för svenska intressen ("Vindkraftspark utanför Röyttä i Torneå. Miljökonsekvensbeskrivning – De delar för vilka begärs utlåtande från Sverige").

Med anledning av att Torneå stad hänvisar till MKB framtagen av Rajakiiri Oy vill vi fästa Torneå stads uppmärksamhet vid följande allvarliga felaktigheter i denna beskrivning:

- 2.5 " *Då man ser mot projektområdet från den svenska sidan ligger vindkraftverken bakom Haparanda skärgård efter varandra i en smal sektor och blir en del av strandlandskapet och det band som de redan befintliga vindkraftverken utgör. Utbyggnaden av området i öst-västlig riktning orsakar inga konsekvenser som skiljer sig mellan de olika alternativen. Landskapsbilden drabbas inte heller av stora förändringar om raderna med vindkraftverk i de olika alternativen blir något större eller mindre i nord-sydlig riktning"*

Kommentar: Beskrivningen är tämligen obegriplig och kan endast tolkas som att den som upprättat den är omedveten om det faktum att Haparanda skärgård tillhör den svenska sidan.

Vindkraftparken kommer dramatiskt att dominera horisontlinjen och förändra hela landskapsbilden i Haparanda Skärgård. Vindkraftverken kommer att ge upphov till buller, skuggor samt blinkande blixtljus när det är mörkt. Dom är omöjliga att inte notera.

- " *På den största ön utanför Haparanda, Kataja på den svenska sidan, finns det fritidsbostäder. Projektområdet ligger i de olika alternativen cirka 2 km från fritidsbostäderna på Kataja, där det är fri sikt mot Röyttä hamn. Vindkraftverken kommer att ligga vid sidan om vyn från fritidsbostäderna. Från fritidsbostäderna på de övriga närläggna öarna har man utsikt bortåt från projektområdet. De värdefulla kulturmiljöerna på den svenska sidan ligger så pass långt borta från projektområdet att vindkraftverken inte kommer att dominera landskapet. Mellan projektområdet och kulturmiljöerna finns dessutom Haparanda skärgård"*

Beskrivningen är direkt felaktigt och ger intryck av att MKB är upprättad utan någon som helst lokalkännedom. Flertalet fritidsägare har utsikt direkt mot vindkraftverken. De värdefulla kulturmiljöerna som är utritade på kartan (s.10 och 11) i samma dokument berörs i högsta grad av vindkraftverken. Den östra delen av det utpekade området "Haparanda skärgård" i kulturmiljöprogrammet ligger på bara någon kilometers avstånd från det planerade verksamhetsområdet.

- " *Ett möte för allmänheten ordnades den 28.10.2010 i Torneå stads fullmäktigesal. På plats fanns även en tolk, så även svenskspråkiga personer hade möjligt att delta. Om mötet för allmänheten meddelades i en kungörelse som publicerades den 7.10.2010 i tidningarna Lounais-Lappi och Pohjolan-Sanommat. Cirka 19 personer deltog i mötet."*

Intressenter för friluftsliv och turism i Haparanda skärgård kan knappast ha ansetts ha beretts möjlighet att delta i mötet då det endast utannonserats i finsk dagspress.

- Ett flertal av kartorna, diagrammen och figurerna går inte att tolka eftersom texter och legendförklaringar i dessa inte har översatts till svenska.
- "Byggarbetena på elöverföringens sträckning kan frigöra metaller ur bottensedimentet i vattenfasen. Det finns ingen noggrann information om sedimentets art utanför Röyttä, där elöverföringen ska dras. Om halterna stiger kan det medföra negativa konsekvenser för områdets bottenorganismer och därmed också områdets fiskbestånd. Olägenheterna uppskattas dock bli mycket kortvariga och lokala."

Eftersom man ej vet mängden av metaller som finns ansamlade utanför stålverket kan utredaren knappast uttala sig om hur miljön kommer att påverkas av de relativt omfattande uppgrumlningseffekterna som uppförandet av vindparken kommer att medföra.

Dessa områden har under lång tid blivit svårt förorenade av avfall från Outokumpu och avfall från Raumo Repolas träimpregneringsanläggning (en anläggning som på 60- och 70 talet använde stora mängder pentaklorfenol och andra mycket miljöskadliga ämnen). Med jämna mellanrum har det avslöjats att marken där anläggningen låg i Röyttä är mycket svårt förorenad men någon utredning av föroreningarna har aldrig publicerats. Framförallt har inga åtgärder vidtagits för att sanera området. Halterna av krom är bevisat förhöjda i Haparanda skärgård. Vi vill hänvisa till försiktighetsprincipen: "I syfte att skydda miljön ska försiktighetsprincipen tillämpas så långt möjligt och med hänsyn tagen till staternas möjligheter härtill. Om det föreligger hot om allvarlig eller oåterkallelig skada, får inte avsaknaden av vetenskaplig bevisning användas som ursäkt för att skjuta upp kostnadseffektiva åtgärder för att förhindra miljöförstöring."

I utredningen framför man att marksubstansmassorna kommer att flyttas ur fundamentens väg till den närmaste omgivningen och att man försöker sprida ut massorna så jämnt som möjligt på området utan att förändra havsbottens former eller strömningsförhållanden.

Vi anser att Torneå stad vid beslut om delgeneralplan måste utreda och redogöra för följande miljökonsekvenser som synes ha förbisetts i Rajakiiri Oy:s MKB:

- Ljudutbredningsmodeller

De ljudnivåer som vindkraftverken ger upphov till kan inte anses redovisade för i upprättad MKB. Beträffande störande ljud från vindkraftparken efterlyser vi en ljudutbredningsmodell för att kunna bedöma vilken fritidshusbebyggelse som riskerar

att ligga inom ett 35 dB område, vilket bör gälla för områden där bakgrundsljudet är lågt såsom vid skärgårdsbaserade vindkraftverk.

Vi kräver en fullständig ljudutbredningsmodell över vilka ljudnivåer som vindkraftverken kommer orsaka och att de ska följa naturvårdsverkets riktlinjer för ljud om att inte överstiga 35dB(A).

- Skuggutbredningsmodeller

Vindkraftverk ger upphov till skuggeffekter som uppstår när solen står lågt och skugga därmed kastas långt. Detta infaller under vintern på dagen, respektive morgon/kväll under sommaren. Skuggan från ett vindkraftverk rör sig från väster strax efter soluppgången, via norr, till öster när solen går ner. Vindkraftverk som finns inom ett avstånd som gör att rotorbladen på vindkraftverket täcker 20 procent av solytan är relevanta att ta med i en störningsberäkning. I Haparanda skärgård står solen lågt en dominerande del av året varför vi har anledning att befara signifikanta skuggeffekter som förstör naturupplevelsen på t ex vårvintern.

Vi önskar att det tas fram kartor med skuggberäkningar över väntade skuggeffekter och hur dessa kommer att variera under året då solen står olika högt olika tider på dygnet.

Hur förhåller sig skuggeffekterna till förordningen WEA-schattenwurf-hinweise 36? Dvs. att den teoretiska skuggtiden för störningskänslig bebyggelse inte bör överstiga 30 timmar per år och den faktiska skuggtiden 8 timmar per år och 30 min om dagen?

- Det framgår inte av miljökonsekvensbeskrivningen hur fritidshusägare, det rörliga friluftslivet och turismen på den svenska sidan av gränsen påverkas av den planerade vindkraftsparken.
- Det saknas en konsekvensbedömning för kulturmiljön på den svenska sidan av gränsen. Vi kräver att riksantikvarieämbetets riktlinjer för vindkraft vid kulturmiljöer skall följas med 15 km hänsynsavstånd till kultur områden på den svenska sidan. Idag återfinns kulturområden på svensk sida närmre än 15 km från det planerade området.
- Det finns ej beskrivet vilken slags hinderbelysningar som ska användas samt hinderbelysningens konsekvenser för omgivningen. Det vita blixtljus som används på de nuvarande 8 vindkraftverken är mycket störande. Det är inte lämpligt att bygga fler vindkraftverk med sådan höjd som kräver vita blixtljus i området med hänsyn till att vindkraftsparken gränsar till svenska riksintressen för turism och friluftsliv.

- Vi kräver ett tydligt förslag där vi får veta till exakt antal hur många vindkraftverk som planeras samt hur höga de planeras bli.
- Vi kräver fotomontage och siktfältsanalyser för dag såväl som nattetid utifrån ett större område. Vi vill se fotomontage från varje ö inom 30 km från projektområdet där det finns fritidsbebyggelse, dvs. så långt som vindkraftverken teoretiskt, under gynnsamma förhållanden kan synas. En planerad vindkraftpark kommer att dominera landskapet samt dramatiskt förändra horisontlinjen för hela Haparanda Skärgård.
- Mellan vindkraftverken kommer det att uppstå strömmningar och riskerna att de orsakar försvagade isar är inte belyst. Det är heller inte utrett hur vindkraftverken kommer att påverka strömmarna av packis som kommer ut från Torneälv och rör sig längs kusten.
- Vi anser att det inte är tillräckligt utrett om uppgrumling av bottensediment kommer att ge en ökad förekomst av tungmetaller och miljögifter. De muddermassor som bygget ger upphov till bör deponeras på land då de troligen innehåller höga halter av tungmetaller och miljögifter. En etablering av vindkraft får inte ge förhöjda värden av tungmetaller och miljögifter i fiskar som fiskas i området. Detta måste undersökas grundligt innan man börjar bygga.
- Alternativa etableringsområden måste utredas och utvärderas då planerna som de presenteras i dagsläget kan komma att orsaka påtaglig skada för den svenska skärgårdens naturvärden, kulturvärden, friluftslivet samt fiskenäringen i bottniska viken och fisketurismen i Tornedalen.

3. Kommentarer på förväntade miljökonsekvenser

3.1 Friluftsliv

Områdets stora värde som rekreationsområde både för det rörliga friluftslivet och för fritidsboende går till inte oväsentlig del förlorad. En obruten havshorisont för vilken den flacka karakteristiska landhöjningskusten är ett av särdragen kommer helt att brytas sönder av det stora antalet vindkraftverk som planeras. Haparanda skärgård är ett populärt utflyktsmål även under en stor del av den mörka årstiden, inte minst under vårvintern för både det rörliga friluftslivet och för de fritidshusboendena. Skärgården ligger strax söder om polcirkeln och det är mörkt en stor del av året. Det finns heller inte något naturligt bakgrundsljus i omgivningarna vilket resulterar i stora kontraster mellan blinkande lampor och ett totalt mörker. Vattenytan är akustiskt hårda och reflekterar också ljus. Låga moln och snöytan reflekterar också ljus likaväl som ljud. Redan nu utgör det mycket skarpt blinkande varningsljuset från de befintliga 8 vindkraftenheterna ett kraftigt störande inslag i

naturmiljön. En ökning med ytterligare ca 25 vindkraftsenheter kommer att på ett betydande sätt sänka områdets värde som rekreationsområde.

Enligt svenska bestämmelser om varningsljus ska ljuset dämpas nattetid och vara skärmat så att det inte träffar marken inom en radie på 5 km. Så är dock inte fallet beträffande de nu existerande vindkraftsenheterna.

3.2 Fågelliv

Den planerade vindkraftsparken belägenhet mitt i ett intensivt fågelflyttsområde är minst sagt olämpligt. En kategori fåglar som är särskilt illa utsatta är de stora rovfåglarna, vilket är väl dokumenterat. Området hyser både kungsörn, fiskgjuse och kärrhök, för vilka en så stor vindkraftspark kommer att utgöra ett allvarligt hot. Kustnära placeringar är särskilt känsliga beträffande störning av fågellivet.

3.3 Säkerhet

En aspekt som särskilt bör beaktas är att området speciellt under vårvintern hyser en betydande snöskotertrafik. Finlands kust med sina grunda vatten och många grynnor hör till världens mest svårnavigerade sjöområden. Farlederna från det öppna havet in till hamnarna är också långa och slingrande och vinterförhållandena är svåra. Till Röyttä hamn bedrivs omfattande fartygstrafik. Även den privata båttrafiken är relativt livlig i och angränsande till området också utanför farlederna. I dåliga synförhållanden och svåra vinterförhållanden finns en markant ökad risk för kollisioner med kraftverken.

Adekvata riskanalyser måste utföras så att tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas utan att det begränsar friluftslivet. Risken för nedfallande is och snö bör belysas och åtgärder vidtas för att minimera riskerna.

3.4 Fisket

Det planerade området befinner sig i mynningen till Torneälv, Östersjöns viktiga laxälv. Torne älv är också en viktig fortplantningsälv för vandringsik och havsöring. Havsöringen har bevarandestatusen *akut hotad*, vandringsiken är *starkt hotad* och havslaxen *sårbar*.

Fiskeriverket och den motsvarande finska myndigheten har båda anmärkt på att det saknas konsekvensbeskrivning över påverkan på fiskebestånden och särskilt de mycket värdefulla vandringsfiskarterna lax, havsöring och vandringsik. Man har heller inte tagit hänsyn till konsekvenserna för de svenska yrkesfiskarna. Bl.a. har allt fiske som bedrivs med fasta redskap inom enskilt vatten utelämnats, såväl innanför som utanför etableringsområdet. Etableringen av en vindkraftspark måste anses vara oacceptabel om det innebär negativa konsekvenser för fiskerieringen i bottniska viken och fisketurismen i Tornedalen. Fisket i och vid Torneälvens mynning är synnerligen viktiga ur ekonomisk, turistisk och kulturhistorisk synvinkel.

Området har stor betydelse inte bara för yrkesfisket utan även för fritidsfisket och turismnäringen i skärgården och Torneälven. I likhet med Fiskeriverket och motsvarande finska myndigheter ställer vi oss starkt kritiska till den bristfälliga konsekvensbeskrivning över påverkan på fiskbeståndet som gjorts och på effekter på yrkesfisket, fritidsfisket och den därmed sammanhängande turismnäringen som det medför.

3.5 Grumling av vattnet under byggtiden

Under byggtiden kommer stora mängder muddermassor att flyttas och grävas upp vilket kommer att förorsaka betydande grumling av vattnet i projektområdet. Den förhärskande riktningen av havsströmmen från öster till väster kommer att i stor utsträckning föra de uppgrumlade vattenmassorna in i Haparanda skärgård. Enligt den Finsk-svenska gränsälvscommissionen får grumlande arbeten i vattenområdet ej utföras under tiden 30/4 till och med den 31/10. Vi förutsätter att den Finsk-svenska gränsälvscommissionen regler äger giltighet även på den finska sidan om gränsen.

4. Slutsats

Utgående från det mycket bristfälliga material som för närvarande finns framtaget ställer vi fritidshusboende i Haparanda östra skärgård oss ytterst negativa till att Torneå fattar beslut om ifrågavarande delgeneralplan.

För fritidshusboende på öarna Kataja, Klaus, Sipi, Stora Hamnskär och Östra Launinkari.

Ida Svanberg

Örn Taube

Ida@sidmarkens.se

orn.taube@harnosand.org

